

MBYA-GUARANIAK ETA EUSKAL ETXEA ELKARTASUNEAN OINARRITUTAKO LOTURA

Turistak erauntsika heltzen dira egunero Argentinako Iguazu Parke Nazionalera. Txundituta pilatzen dira ur-jauzien pareko pasareletan. Handik irteterakoan, ordea, hegazkina edo autobusa hartzen dute, hurrengo helmuga turistikora bidean. Ez dute Misiones probintzia sakonago ezagutzeko interesik izaten. “Ni, gaur egun, ez nintzateke beste inon biziko”, baieztatu du, berriz, Olga Leiciagak. Buenos Aires probintziako Saladillo herrian hazia da 78 urteko emakumea. Gaur egun, Misionesen dagoen Corpus Christi herrian bizi da, bertako Eusko Etxea elkarteko presidentea da.

TESTUA ETA ARGAZKIAK:

Unai Oiartzun

@UnaiOiartzun

Inguruko lurraldearen berezitasunak kontuan hartuta, ezohiko euskal etxea da Corpus Christi herrikoa. *Mbya-guarani* komunitateekin egiten duen lana da haren bereizgarri nagusia. Argentinako mapari begiratuta, ipar ekialdean kokatutako adar txiki bat da Misiones probintzia. Brasilek inguratzen du alde batetik, eta Paraguaik bestetik. Paraguairekiko muga Paraná ibai emaritsuak finkatzen du. Polizien kontrolak gora-behera, inguruko jendeak ondo daki Paranáko muga erraz gainditzen dela. Narkotrafikatzaileen ekintza ohikoa da bertan. “Gehienek dakite nortzuk diren, baita Poliziak ere. Baina ez du esku hartzen, gehienetan, negozioaren parte delako”, azaldu du Olga Leiciagak. Corpus Christi herriaren inguruan beste ezaugarri nagusietako bat, bide bazterretaraino heltzen den basoa da. Garai batean oihana zela adierazi du Leicia-

gak, baina azken hamarkadetan, pinuz josi dituztela ehunka hektarea: “Oihana suntsitzen ari dira, egurraren salmentarekin dirua egiteko”. Zuhaitzez libre dauden eremuetan, mate eta te landareen lursailak dira nagusi.

Corpus Christi herria XVII. mendean sortu zuten jesuitek. Jatorrizkoa den guarani herriko komunitateak ebanjelizatzeke asmoz heldu ziren, garai hartan, egungo Misiones probintziara. Gaur egun ere, badira hainbat guarani komunitate, basoaren erdian dauden herrixketan bizi direnak. Antzinako hizkuntzari, kulturari, ohiturei, sinesmenei eta bizimoduari eusteko ahaleginean jarraitzen dute, haientzat arrotza den sistemaren oldarraldiei aurre eginez. Errealitate horren berri izan zutenean, komunitate haien alde lan egiteko helburuari heldu zioten Corpuseko Eusko Etxea elkarteko kideek, 2005. urtean

sortu zenean. Europako emigranteen ondorengoak dira, gaur egun, Corpuseko biztanle gehienak. Eta euskaldunak ere badira horien artean.

Eusko Etxeak egurrezko etxetxo batean du egoitza. Corpuseko bizilagun guztientzat zabalik dagoen liburutegi bat osatu dute, euskal gaiei eskainitako tarte handi bat duena. Hitzaldiak antolatzen dituzte, eta euskal dantza taldea eratzeko lanean ari dira. Guarani herriko komunitateekin egiten duen lana da, alabaina, Argentinan dauden beste hamarnaka euskal etxeekiko ezberdin egiten duena. Corpusen inguruko komunitateekin harremanetan jartzea lortu zuen Eusko Etxeak. “Kostata, nahiko itxiak baitira. Arrotzarekiko mesfidatiak”, onartu du Ana Maria Macchik. Komunitateetako buru diren kazikeekin egin zuten lehen bilera gogoan du Olga Leiciagak: “Haien arazo eta zailtasun

Ezkerretik hasita, hurrenez hurren: Itati Brizuela, Ana María Macchi, Damián Rodríguez eta Olga Leiciaga.

nagusiak kontatu zizkiguten”. Hortik aurrera, guaraniek egunerokoan topatzen dituzten oztopoei aurre egiteko laguntza eskaintzea izan da Eusko Etxearen lan ildo nagusietako bat.

Hainbat borroka fronte

Chapa i mbya-guarani komunitateko kazikea da Damián Rodríguez. Haien egungo errealitatearen laburpena egin du: “Gure kulturari eta antzinako jakinduriari eusten diogu, baina gero eta zailtasun handiagoak ditugu. Bizirauteko, gurea ez den sistema batera egokitu behar izan dugu. Gure arbasoek, baliabide ekonomiko guztiak eskura zituzten. Orain oihana suntsitzen ari dira, eta ibaia ez dago arrainik, presak egin dituztelako. Jatekoa erosi egin behar dugu, eta horretarako, komunitatetik kanpo lan egitera behartuta gaude”. Lurrarena da komunitateen arazo handiena. Gaur egun, jabe pribatuenak edo gobernuarenak diren lurretan bizi dira.

Lur horiek lantzeko formazioa eskaintzea izan da Eusko Etxea elkarteko kideen beste asmoetako bat. Aitzitik, traba handiak topatu dituzte. Adibidez, komunitate askotan ez dute ur korrontetik, eta horrek baratzea lantzea zaildu

egiten du. Argindarrak ere ez dute, kasu askotan. “Lurjabeentzat traba besterik ez dira. Inolako zerbitzurik ez ematea, lurretatik alde egitera behartzeko modua da”, salatu du Ana María Macchik. Baieztatu du, estatu eta probintzia mailako agintariek badutela egoera prekariorio horien berri. Baina ez dituztela neurri egokiak hartzen: “Lurra, erremintak, formazioa eta garatzeko tresnak eskaini beharrean, dirua ematen diete”.

Horrek are gehiago korapilatzen du egoera. Alde batetik, guarani komunitateetako jende asko diru-laguntza horiekin konformatu egiten delako. “Diru-laguntzei esker bizitzera ohitzen dira, eta alde batera uzten dituzte beste jarduerak”, zehaztu du Macchik: “Komunitate gehienetan, adibidez, jada ez dute artisautzarik egiten”. Gainera, boterean dauden politikariekiko mendekotasuna sortzen du diru-laguntzen ezinbesteko beharrak. Bidegabekeriaren aurka bat egiteko aldarria luzatu du Olga Leiciagak. Guaranien protestetan eta mobilizazioetan parte hartu izan dute Eusko Etxea elkarteko kideek. “Buenos Airesko komunikabideen arreta erakarri behar dugu. Horrek mugiarazten ditu politikaririk”, nabarmendu du Leiciagak.

Aurrerapenak hezkuntzan

Eusko Etxea elkarteko kideen ustez, hezkuntza da komunitateen egoera iraultzeko tresna nagusia. Arlo horretan egin dituzte lorpenik handienak. 2011n, eskola txiki bat eraiki zuten *Tavá Miri* komunitatean, Gipuzkoako Foru Aldundiak eskaintako dohaintzari esker. Eskolak kultur arteko elkartruke interesgarria sortu duela azpimarratu du Ana María Macchik: “Eskolatik gertu bizi zen gainerako jendeak ere bertara bidaltzen ditu haurrak. Gaur egun, ikasleek erdia zuriak edo mestizoak dira”. Guarani komunitateak ondo hartu ditu beste jatorrietako haurrak. *Chapa i* komunitateko Itati Brizuelak adierazi du ez dela berdina gertatzen, haiek haurrak ikastetxe arruntetara bidaltzen dituztenean: “Diskriminazio ikaragarria jasaten dute, ospitaleetan eta beste leku askotan bezala”.

Eskola elebidunak dira guaranien komunitateetan daudenak, eta guaranien ohiturak eta kultura lantzen dituzte. Aurrera pauso hori lortu izan da, komunitateetako zenbait gaztek irakasle ikasketak egin ahal izan dituztelako. “Abokatuak ere nahi genituzke, gure eskubideak defendatzeko”, aldarrikatu du Itati Brizuelak: “Eta medikuak, gure jendea artatzeko”. Brizuela erizaina da, eta Posadas hiriko ospitalean aritu da lanean. Guarani komunitateetako osasun egoera kezkarria dela uste du: “Garai batean gure artean ez ziren gaixotasunak agertzen ari dira: tuberkulosia, H1Ba (*Haemophilus Influenzae type B txertoa*) eta abar”.

Hezkuntzan laguntzeko beste ekimen bat ere aurrera eraman du Corpuseko Eusko Etxeak. Eskola batean zeukaten Mbya-guarani-gaztelania hiztegi bakarraren kopia egin, eta gainerako ikastetxeetan banatu dituzte. Antzinako hizkuntzari eusteko ahalegin handia egiten dute Misionesko mbya-guarani komunitateek. Hori dela eta, interes handiz hartu dute, Corpuseko Eusko Etxearen bidez, Euskal Herriari buruz heldu zaien informazioa. “Batez ere, euskara hizkuntza eta hari eusteko lana da txunditzen dituen”, azaldu du Olga Leiciagak. Milaka kilometrotako distantzia dago Euskal Herriaren eta Misionesko guarani komunitateen artean. Hala ere, harreman natural bat sortzea lortu du Corpuseko Eusko Etxeak. ■